

ФОРМУВАННЯ ІНКЛЮЗИВНИХ ІНСТИТУТІВ РОЗВИТКУ РЕГІОНУ

FORMING INCLUSIVE INSTITUTES FOR THE REGION DEVELOPMENT

У статті розглянуто актуальні питання розвитку регіонів України в контексті концепції інклюзивного зростання. На основі аналізу наукової літератури доведено необхідність формування інклюзивних інститутів та показано їхню роль у забезпеченні регіонального розвитку. Визначено роль сучасної концепції логістики у формуванні інклюзивних інститутів, що сприятимуть вирішенню найбільш актуальних проблем розвитку регіону, зокрема екологічних, соціальних та економічних, завдяки реалізації системного підходу до організації матеріальних, інформаційних, фінансових потоків, побудові ефективних зв'язків і ланцюгів постачань, інфраструктурних об'єктів. Системний характер логістичного підходу дає змогу інтегрувати регіональні виробництва, канали розподілу, об'єкти інфраструктури з метою досягнення оптимального результату за мінімальних витрат. Запропоновано використовувати модель М. Портера «Ромб конкурентоспроможності національної економіки» для оцінки рівня забезпеченості регіону необхідним ресурсами для створення інклюзивних інститутів, які забезпечать його зростання. На її основі проаналізовано передумови розвитку Запорізького регіону та визначено можливі інклюзивні інститути.

Ключові слова: інклюзивні інститути, регіон, ринок, ромб конкурентоспроможності, факторні умови, умови попиту, стратегія, споріднені та підтримуючі галузі.

В статье рассмотрены актуальные вопросы развития регионов Украины в кон-

тексте концепции инклюзивного роста. На основе анализа научной литературы доказана необходимость формирования инклюзивных институтов и показана их роль в обеспечении регионального развития. Определена роль современной концепции логистики в формировании инклюзивных институтов, содействующих решению наиболее актуальных проблем развития региона, а именно экологических, социальных и экономических, благодаря реализации системного подхода к организации материальных, информационных, финансовых потоков, построению эффективных связей и цепочек поставок, инфраструктурных объектов. Системный характер логистического подхода позволяет интегрировать региональные производства, каналы распределения, объекты инфраструктуры с целью достижения оптимальных результатов при минимальных затратах. Предложено использовать модель М. Портера «Ромб конкурентоспособности национальной экономики» для оценки уровня обеспеченности региона необходимыми ресурсами для создания инклюзивных институтов, нацеленных на его развитие. На ее основе проанализированы предпосылки развития Запорожского региона и определены возможные инклюзивные институты.

Ключевые слова: инклюзивные институты, регион, рынок, ромб конкурентоспособности, факторные условия, условия спроса, стратегия, родственные и поддерживающие отрасли.

УДК 332.1

Соколова Ю.О.

к.е.н., доцент, доцент кафедри маркетингу та логістики
Національний університет
«Запорізька політехніка»

Тіховська Т.М.

к.е.н., доцент, доцент кафедри маркетингу та логістики
Національний університет
«Запорізька політехніка»

The article is devoted to topical issues of the Ukraine regions development in the context of the concept of inclusive growth. The analysis of the scientific literature has proved the need to form inclusive institutions and has shown their role in ensuring regional development. Directly sustained economic growth is almost always accompanied by technological innovations that increase the productivity of all three factors of production: human labor, land and working capital. Inclusive economic institutions create inclusive markets, which, unlike the free market, provide equal access to resources. The article demonstrates the role of the modern concept of logistics in the formation of inclusive institutions that contribute to solving the most pressing problems of regional development, namely environmental, social and economic, through the implementation of a systematic approach to organizing material, informational, financial flows, building effective links and supply chains, infrastructure facilities. System nature of the logistic approach allows to integrate regional productions, distribution channels, infrastructure in order to achieve optimal results with minimum efforts. The most important factor of inclusive growth is the infrastructure. In various studies, one can see that the most acute problem of inequality, that is, the low degree of inclusiveness of economic growth, occurs in countries with underdeveloped infrastructure networks. It was proposed to use the Diamond of National Advantage model to assess the level of provision of the region with the necessary resources to create inclusive institutions aimed at its development. On the basis of the proposed model, the background to the development of the Zaporizhzhia region was analyzed and possible inclusive institutions were identified, namely renewable industry and waste recycling that correspond to the green logistics concept, incentive programs for entrepreneurship and innovation projects, industrial, social and institutional infrastructure, water transport, digital economy and its infrastructure based on blockchain technology.

Key words: inclusive institutions, region, market, Diamond of National Advantage, factor conditions, demand conditions, strategy, related and supporting industries.

Постановка проблеми. Одним із найбільш дискусійних питань сьогодення, що обговорюються світовою науковою спільнотою, є питання про те, чому одні країни процвітають в економічному відношенні, а інші ні. Тим більше це питання є актуальним для України, яка володіє значним потенціалом розвитку завдяки своєму просторово-територіальному розташуванню (перетин Європейсько-Азіатських шляхів, логістична доступність ринків Близького Сходу та Африки); людським ресурсам (трудоим та інтелектуальними); кліматичним умовам та земельним ресурсам; умовам для розвитку альтернативної енергетики та енер-

гозберігаючих технологій. Але наявний величезний потенціал національної економіки витрачається марно через неефективну економічну політику, відсутність дієвого законодавства та програм розвитку, значні проблеми, пов'язані з корупцією, низькою продуктивністю, відсутністю інвестицій. Отже, на нашу думку, одним із чинників успішного зростання національної економіки є забезпечення умов для розвитку регіонів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні та прикладні проблеми соціально-економічного розвитку регіонів розглядаються в багатьох дослідженнях українських та зарубіж-

них учених, зокрема І.А. Абрамової, Д. Аджемоглу, О. Амоші, М.В. Бутка, В.М. Геєця, З.В. Герасимчук, Л.Л. Ковальської, С.К. Куїжева, О.Д. Мороза, М. Портера, Т.А. Приходченко, А.В. Пелашенко, Д. Робінсон, Н.В. Хвищуна та інших.

У наукових дослідженнях питання регіонального розвитку розглядаються з позицій різних підходів та концепцій: державного управління, ресурсної, диверсифікації національної економіки та її конкурентоспроможності [7], логістичної [2; 5] та багатьох інших. Однією з найобговорюваніших концепцій розвитку сьогодення є концепція інклюзивного зростання, започаткована Д. Аджемоглу та Д. Робінсон [1], яка застосовується у дослідженнях розвитку національних економік. На нашу думку, окремі її складники та положення можуть бути застосовані для визначення передумов економічного зростання регіонів країни.

Постановка завдання. Метою дослідження є узагальнення передумов та пошук можливостей формування інклюзивних інститутів розвитку регіону.

Виклад основного матеріалу дослідження. Д. Аджемоглу та Д. Робінсон в своїй праці «Чому нації занепадають? Походження влади, багатства і бідності» [1] стверджують, що ступінь розвитку національної економіки безпосередньо залежить від інклюзивних економічних інститутів, які забезпечують роботу двох найважливіших рушійних сил економічного зростання: технологічних інновацій та освіти. На їхню думку, інклюзивні економічні інститути – це такі інститути, які «заохочують великі маси людей до участі в економічній діяльності... Щоб бути інклюзивними, економічні інститути мають шанувати приватну власність, неупереджену систему права й надання публічних послуг для створення конкурентного середовища, у якому люди можуть здійснювати обмін і домовлятися. Має також бути гарантія можливості відкривати новий бізнес і вибирати свій кар'єрний шлях» [1, с. 79]. Безпосередньо стійке економічне зростання майже завжди супроводжується технологічними інноваціями, які підвищують продуктивність всіх трьох чинників виробництва: людської праці, землі та капіталу. Інклюзивні економічні інститути створюють інклюзивні ринки, які, на відміну від вільного ринку, забезпечують рівні можливості доступу до ресурсів.

Якщо розглядати Україну, то окремі регіони завжди дуже різнилися за рівнем розвитку та економічного зростання, що зумовлено історичними чинниками, складом та структурою галузей економіки, які переважають у тому чи іншому регіоні, рівнем адаптивності до сучасних умов господарювання, рівнем інноваційного та інвестиційного розвитку. Більше того, якщо звернутися до категорії «інклюзивний ринок», яку можна визначити як ринок, де всі охочі можуть вільно обирати професію, знайти роботу за фахом та отримувати за

неї справедливу платню, то регіони України, окрім столичного, не мають таких ринків. Рівень оплати праці таких категорій висококваліфікованих фахівців, як медичні працівники, науковці, учителі, не можна охарактеризувати як справедливий порівняно з витратами ресурсів на навчання та отримання необхідного рівня кваліфікації.

Слід погодитися з думкою А.В. Пелашенко про те, що ефективність функціонування регіону залежить не лише від рівня розвитку країни, а й насамперед від способів управління економікою, соціально-економічних відносин та особливостей використання місцевих ресурсів [6]. Таким чином, для ефективного розвитку регіону необхідне формування структури управління, що ґрунтується на принципах раціонального використання всіх видів ресурсів за збереження сприятливого навколишнього середовища. Ефективний розвиток регіону також передбачає постійне зростання його соціально-економічного та промислового потенціалу.

Дослідивши різні наукові праці, присвячені регіональному розвитку, інклюзивним економічним інститутам та логістичним інструментам, ми схилиємося до думки, що найбільшою мірою для створення інклюзивних економічних інститутів, що сприятимуть розвитку регіону, підходить модель М. Портера «Ромб конкурентоспроможності національної економіки», яку можна накласти і на регіон [7]:

- факторні умови;
- споріднені та підтримуючі галузі (кластери);
- структура і стратегія компаній, внутрігалузєва конкуренція;
- умови внутрішнього попиту;
- роль випадку;
- роль уряду.

Запорізький регіон – один з найбільш розвинутих у минулому промислових регіонів України, який сьогодні практично втратив промисловість IV (виробничі ланцюги, споріднені та підтримуючі галузі виробництва кольорових металів – ПАТ «ЗАЛК», виробництва феросплавів) та V (радіо- та приборобудівництво – ЗДП «Радіоприбор», завод «Гамма», ПАТ «Завод Перетворювач», ПАТ «Запоріжтрансформатор»; автомобілебудування – ПАО «ЗАЗ») технологічних укладів через неможливість доступу до традиційних ринків збуту та низьку конкурентоспроможність на глобальному ринку і перетворився на депресивний регіон. Занепад традиційної для регіону промисловості призводить не лише до негативних економічних наслідків, але й до значних соціальних потрясінь, відтоку працездатного населення та кваліфікованих трудових ресурсів, прояву соціальних захворювань суспільства, руйнування інфраструктури. Водночас Запорізькому регіону вдалося зберегти виробництво авіадвигунів та надати йому подальший розвиток шляхом центрованої диверсифіка-

ції – будівництва сучасних гелікоптерів (АТ «Мотор Січ»). Поступово зароджуються компанії VI технологічного укладу (ІТ-сфера, альтернативна енергетика, логістичні центри та інші), які змінюють профіль регіону та роблять його промисловість більш сучасною та інноваційною. Ситуація, що склалася, вимагає від керівництва регіону пошуку нових ефективних шляхів та інструментів для збереження його промислового статусу, розвитку інноваційних галузей, приваблення інвестицій та кваліфікованих фахівців.

На рисунку 1 наведено модель М. Портера для Запорізького регіону.

Модель містить чотири основні блоки, які характеризують рівень розвитку та конкурентоспроможності Запорізького регіону. Перший блок – «факторні умови», для Запоріжжя наведений:

– земельними ресурсами: землі сільськогосподарського призначення займають 2246,3 тис. га. Для ефективного використання цього ресурсу необхідно створення ринку землі та гарантування її вільного продажу, при цьому держава пови-

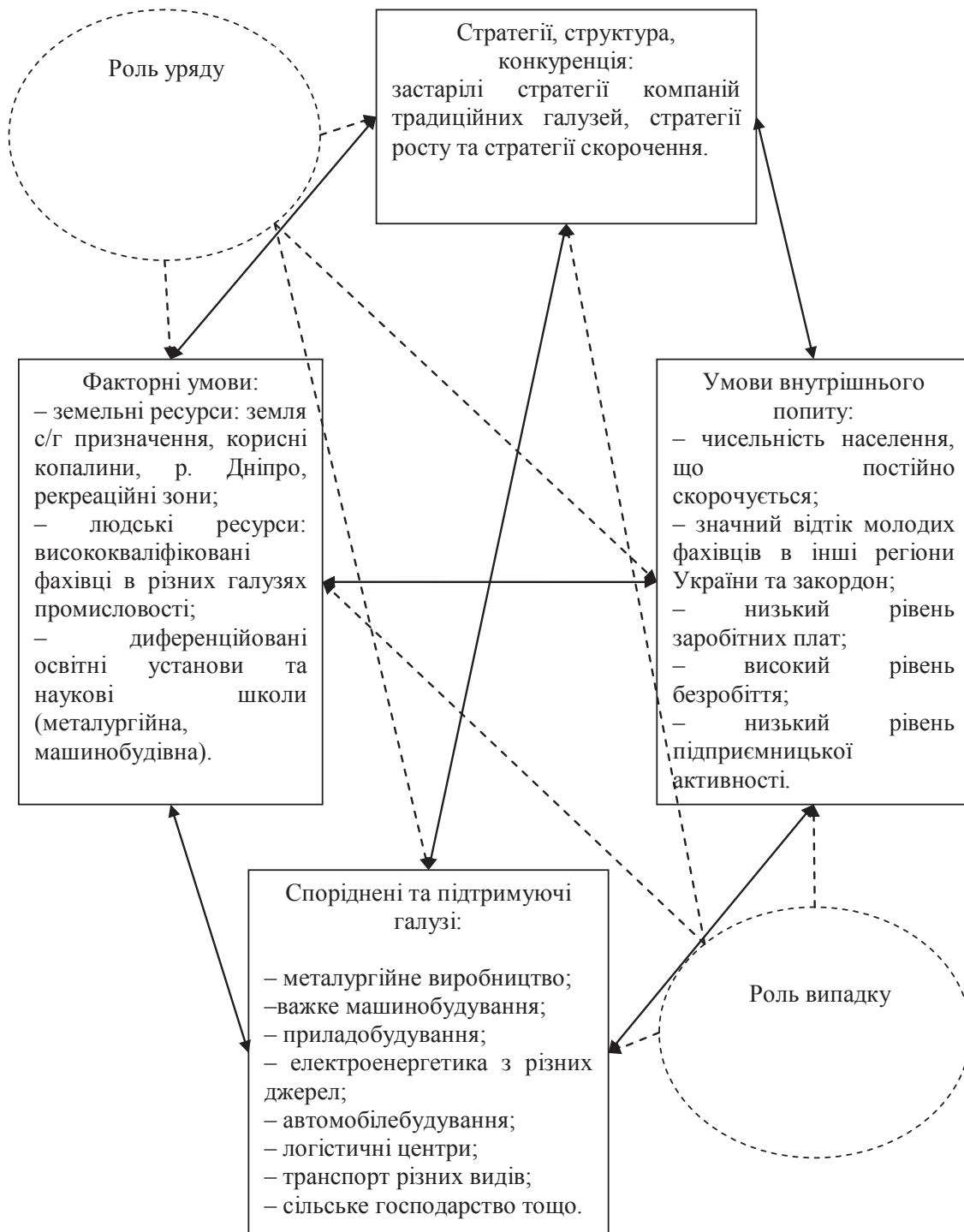

Рис. 1. Ромб конкурентоспроможності М. Портера для Запорізького регіону

нна забезпечити рівні права всіх учасників ринку, умови для формування конкурентної ціни та прозорості операцій з купівлі-продажу;

– частка регіону в сумарних запасах мінеральної сировини становить: пегматит – 88%, апатит – 63,4%, марганцева руда – 69%, вторинні каоліни – 23%, вогнетривкі глини – 9%, що дає змогу розвивати відповідні галузі видобувної та оброблювальної промисловості;

– річка Дніпро та мережа дрібних річок, Каховське водосховище та інші водойми дозволяють розвивати такі види сільського господарства, як рослинництво, тваринництво, рибництво, а також водні види транспорту;

– фактор «праця» представлений кваліфікованими фахівцями в різних галузях оброблювальної промисловості, а також у машинобудуванні, приладобудуванні, ІТ-сфері. У запорізькому регіоні існує диференційована мережа освітніх установ із потужними науковими школами, які, на жаль, будувалися для галузей регіональної економіки, які сьогодні або зникли, або знаходяться в кризовому стані, наприклад, чорна та кольорова металургія, приладобудування та інші. Регіон володіє значними інтелектуальними ресурсами в різних сферах.

Загалом «блок факторні умови» Запорізького регіону передбачає можливість економічного зростання за умови створення інклюзивних політичних інститутів, що є компетенцією уряду.

Другий блок «умови внутрішнього попиту» для Запорізького регіону можна охарактеризувати як негативний з погляду сприяння розвитку регіону:

– чисельність населення регіону постійно знижується як через природні причини (від'ємне сальдо народжуваності та смертності), так і через внутрішні міграційні процеси (люди працездатного віку переїжджають в інші регіони в пошуках більш високооплачуваної роботи) і трудову еміграцію. Чому значною мірою сприяло отримання Україною безвізового режиму з ЄС, який фактично став вимиванням кваліфікованої робочої сили з регіонів. Отже в регіоні залишаються неактивні робочі ресурси з низькою оплатою праці, що не сприяє розвитку споживчого ринку;

– незважаючи на зменшення кількості населення, в регіоні стабільно не вистачає робочих місць і спостерігається високий рівень безробіття, що негативно відображається на регіональному ВНД, який є одним із основних показників інклюзивного зростання економіки;

– негативною тенденцією також характеризується рівень ділової активності регіональної економіки, підприємницька діяльність у регіоні має здебільшого характер роздрібної та дрібнооптової торгівлі, майже відсутні інноваційні стартапи, малому бізнесу практично неможливо залучити інвесторів. До того ж ті інноваційні компанії, що працюють у регіоні, переважно здійснюють свою діяль-

ність на засадах аутсорсингу, виконуючі замовлення великих ІТ-корпорації Західної Європи та США, що дає роботу фахівцям, але не створює національного (регіонального) продукту, що негативно відбивається на перспективах розвитку регіону.

Наступний блок моделі М. Портера – «Структура і стратегія компаній, внутрігалузева конкуренція».

У практиці стратегічного управління розрізняють два типи стратегій: стратегії росту та стратегії скорочення. Обидва види застосовуються і у кризові періоди. Метою стратегій скорочення є оптимізація витрат та максимальне акумулювання фінансових ресурсів від продажу активів для переходу до стратегії зростання. На жаль, для більшості запорізьких великих промислових підприємств використання стратегій скорочення не дало бажаного результату та призвело до банкрутства та закриття бізнесу. Сьогодні величезний промисловий майданчик Запорізького регіону та його інфраструктура не використовуються, замість цього вимагають значних витрат ресурсів на збереження.

Є три групи стратегій росту:

– концентрованого росту: вихід зі старим продуктом на нові ринки, створення нового продукту для старих та нових ринків. У цих стратегіях провідна роль належить інструментам та фахівцям із маркетингу. Однак у потрібний момент не було фахівців із потрібними компетентностями. Наприклад, ПрАТ «Запорізький трансформаторний завод» втратив старі ринки збуту, але не зміг завоювати нові через низку конкурентоздатності продукції та відсутність фахової стратегії маркетингу. Водночас ПАО «МоторСіч» частково зміг вирішити цю проблему, але завдяки стратегії диверсифікації;

– інтегрованого росту: під час процесів масової приватизації були створені вертикально-інтегровані структури в межах фінансово-промислових груп, що дозволило зберегти низку великих промислових підприємств, здійснити концентрацію капіталу, що дає змогу сьогодні створювати великі інфраструктурні проекти (холдинги «Метінвест», «ДТЕК» та інші);

– диверсифікованого росту: стратегії, які практично не використані підприємствами Запорізького регіону, за виключенням ПАО «МоторСіч» – центрована диверсифікація – виробництво гелікоптерів, ініціатива, яка однак не була підтримана урядом, оскільки дотепер немає державного замовлення на цю продукцію, натомість закуповуються гелікоптери французького виробництва. Холдинг «ДТЕК» зміг реалізувати стратегію горизонтальної диверсифікації, збудувавши великі потужності електрогенерації з відновлювальних джерел енергії – сонячні та вітряні електростанції, що свідчить про значну фахову компетентність топ-менеджменту корпорації.

Що стосується рівня галузевої конкуренції, то він різниться від монополії у галузі управління

комунальним господарством, залізничних перевезень та інших до майже досконалої конкуренції на ринку сільськогосподарської продукції (зерна, олійних). З позицій формування інклюзивних інститутів наявність монополій в галузі управління комунальним господарством, надання населенню послуг електроенергії, газу та водопостачання, так само як і в галузі залізничних перевезень, є негативною та може вважатися екстрактивним інститутом. Її усунення залежить від ефективної політики держави та уряду та потребує значного реформування відповідних ринків.

Блок «Споріднені та підтримуючі галузі» для Запорізького регіону представлений колись потужним промисловим комплексом, в якому можна було вибудувати такі ланцюги:

- видобуток заліза, марганцю → первинна виплавка чавуну та сталі → виробництво продукції машинобудування (трансформатори, автомобілі, авіаційні двигуни, дизельні двигуни);
- видобуток граніту та його переробка, піску → будівельна промисловість;
- видобуток піску та глини → виробництво керамічної та фаянсової продукції;
- вирощування сільськогосподарської продукції (пшениця, соняшник, гречка, рапс, соя, овочі, ягоди) → харчова промисловість (консервні заводи, переробна промисловість).

Деякі з них сьогодні зникли, але з'являються нові, які відповідають потребам сьогодення, з великою додатковою вартістю та науковістю, а отже, за відповідної ефективної політики уряду щодо їх підтримки та розвитку можна сподіватися на майбутнє інклюзивне зростання економіки Запорізького регіону.

Як можна побачити з проведеного аналізу, Запорізький регіону, незважаючи на негативні процеси, що відбуваються в його економічній та соціальній сферах, володіє значними ресурсним, інтелектуальним та управлінським потенціалами розвитку за умови появи інклюзивних економічних інститутів та підтримки з боку уряду. Таким чином, роль уряду в інклюзивному зростанні регіонів є дуже високою.

Що стосується ролі випадку, то зараз її важко оцінити, але поява будь-якого інклюзивного інституту, як економічного, так і політичного, що сприятиме розвитку регіону, і буде таким випадком.

Інструментом зростання регіону може стати сучасна концепція логістики, яка слугує підґрунтям для побудови інклюзивних економічних інститутів. Вона втілює у собі мікс з інформаційної, маркетингової та інтегральної концепцій логістики, реалізуючи системний підхід до організації матеріальних, інформаційних, фінансових потоків, сприяє побудові ефективних ланцюгів постачання та забезпечує цілісний підхід до інклюзивного зростання регіону. Головною метою при цьому повинно стати

створення та розвиток логістичної інфраструктури, яка повинна враховувати всі виклики та проблеми людства на сучасному етапі розвитку економіки, серед яких є:

- екологічні (забруднення повітря, води, землі, знищення лісів, зростання середньорічних температур, зникнення цілих екосистем);
- соціальні (поведінка споживача, яку може охарактеризувати як «показове споживання», бажання купувати нові речі у відповідності до сучасних трендів та моди, прагнення належати до певної соціальної групи та відповідати їй за кількістю та складом необхідних атрибутів (одягу, аксесуарів, технічних приладів тощо), що призводить до перевантаження виробничих ресурсів, необхідності будувати все нові інфраструктурні об'єкти для забезпечення попиту, що зростає);
- виробничі (поступове зникнення традиційних для економіки України галузей – металургія, машинобудування тощо; поява нових галузей – альтернативна енергетика, інформаційні технології; комунікації та транспорт, новітні підходи до просування товарів та послуг, зміна технологічних укладів).

Системний характер логістичного підходу дозволяє інтегрувати регіональні виробництва, канали розподілу, об'єкти інфраструктури з метою досягнення оптимального результату за мінімальних витрат. Логістична концепція також дозволяє забезпечувати конкурентні переваги регіону шляхом оптимізації економічних потоків регіону через процеси створення логістичних систем. Регіональна логістика поєднує логістичні методи дослідження регіону як території; регіональну економіку в аспекті аналізу й планування руху потоків; планування й проектування логістичної інфраструктури регіону [6].

На нашу думку, інклюзивними інститутами, що сприятимуть регіональному розвитку, можуть стати:

- відновлювальна енергетика (сонячна, вітрова, будівництво сміттєпереробних заводів), що відповідає екологічній орієнтації сучасної концепції логістики, або «зеленої логістики»;
- програми стимулювання підприємництва, інноваційних проектів, створення стартапів, для яких необхідно створити структуру інформаційної системи прийняття рішень для управління проектними ризиками з використанням принципів та методів логістики;
- виробнича, соціальна, інституційна інфраструктура;
- ефективні технології сільськогосподарського виробництва (відновлення лісового господарства, розведення риби тощо);
- водні види транспорту, суднобудування, судноремонтні послуги, портова та транспортна інфраструктура, логістичні хаби;
- освітні та науково-дослідні кластери для забезпечення розвитку високотехнологічних галузей економіки;

– цифрова економіка та її інфраструктура, що базуються на технології блокчейнів.

Найважливішим фактором інклюзивного зростання можна вважати інфраструктуру, зокрема логістичну. В різних дослідженнях можна побачити, що найбільш гостро проблема нерівності, тобто низького ступеня інклюзивності економічного зростання, має місце в країнах із слаборозвинутими інфраструктурними мережами. Теоретичні дослідження і емпіричні розрахунки свідчать про тісний зв'язок між розвитком інфраструктури і інклюзивним зростанням – 1 млрд. дол., вкладений в інфраструктуру, безпосередньо створює 15 тис. робочих місць і приблизно 30 тис. додаткових робочих місць у суміжних галузях. Китай, починаючи з 2000-х років, інвестує в інфраструктуру щорічно 8-10% ВВП, Таїланд і В'єтнам – понад 7%, Індія – 4-6%, розглядаючи її як платформу для подальших інновацій і вирішення проблем зайнятості [1, 9].

Трендом розвитку в усіх сферах суспільного життя є цифрова економіка. Головними факторами, що відрізняють цифрову економіку, є впровадження інформаційних платформ виробництва і бізнесу, Інтернету речей і нанотехнологій. Ролі людини і машини не настільки диференційовані, як, наприклад, у системах автоматизованого управління, де людина – постановник мети, дослідник, суб'єкт прийняття рішень, а машина – лише підсилювач його фізичних і розумових здібностей (пам'ять, швидкість обчислень). Тепер ролі людини і машини перебувають у більш складній конфігурації. Машина може бути і «учителем» і «Учнем», вона генерує знання і автоматично приймає рішення [3].

Світовий досвід підтверджує доцільність застосування економіко-математичних методів на базі сучасних інформаційних технологій для вирішення проблем управління складними економічними об'єктами, до яких належать і регіони. [4]. Зокрема, в [5] описано структуру інформаційної системи прийняття рішень для управління ризиками IT-проектів, концептуальні засади моделювання логістичних ризиків у складних багатопотокових системах.

Регіональна економіка відрізняється специфічною сферою дослідження ресурсів, в тому числі інтелектуальних. Важливим фактором розвитку регіону є його інтелектуальні ресурси. Інтелектуальні ресурси регіону впливають не тільки на економіку території (забезпечуючи підвищення продуктивності праці, мобільність робочої сили, ефективно впровадження інновацій), але і на соціальне життя населення (якість, спектр пропонуваніх послуг), стійкість політичного устрою, стан екології. Тому завдання дослідження динаміки розвитку інтелектуальних ресурсів регіону є надзвичайно актуальним [3]. Формування інтелектуального капіталу залежить від якості інтелектуальних ресурсів, які використовуються у поєд-

нанні з фінансовими та матеріальними ресурсами. Величина інтелектуального капіталу визначається на основі капіталізації наднормативного прибутку, що отримує підприємство в процесі виробничо-господарської діяльності за рахунок наявності в нього сукупності конкурентних переваг.

Маркетингова складова частина сучасної концепції логістики пов'язує її з пануючою нині концепцією холистичного маркетингу, яка гарантує розширений інтегрований підхід до вирішення виробничих, соціальних, економічних та інших проблем ринку (регіону).

Висновки з проведеного дослідження. Підтверджено, що ефективність функціонування регіону залежить від способів управління економікою, соціально-економічних відносин та особливостей використання місцевих ресурсів, а для ефективного його розвитку необхідно формувати інклюзивні інститути. Аналіз конкурентоспроможності регіону за моделлю «Ромб конкурентоспроможності» М. Портера дозволив виявити фактори, що сприятимуть створенню інклюзивних економічних інститутів та підтвердити необхідність підтримки з боку уряду, тобто необхідність формування не лише економічних, але й інклюзивних політичних інститутів.

Одним з інструментів забезпечення зростання регіону є сучасна концепція логістики яка слугує підґрунтям для побудови інклюзивних економічних інститутів через її системний підхід та багатоаспектність. Логістична концепція у цьому разі виступає і як підхід до побудови інклюзивних інститутів, і як складник інклюзивних економічних інститутів, наприклад логістична інфраструктура, система організації руху матеріальних, інформаційних та інших регіональних потоків, і як стратегія, що використовують компанії регіону в конкурентній боротьбі.

Подальшого дослідження потребують проблеми формування таких інклюзивних політичних інститутів, які сприятимуть перетворенню екстрактивних економічних інститутів країни та регіону на інклюзивні.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Аджемоглу Д., Робінсон Д. Чому нації занепадають? походження влади, багатства та бідності. Київ: Наш формат, 2016. 472 с.
2. Герасимчук З., Ковальська Л., Хвищун Н., Мороз О. Регіональні логістичні системи: теорія та практика: монографія. Луцьк: РВВ ЛНТУ, 2011. 264 с.
3. Куижева С.К., Гажева З.Д., Лябах Н.Н. Моделирование динамики развития интеллектуальных ресурсов региона. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/modelirovanie-dinamiki-razvitiya-intellektualnyh-resursov-regiona>. (дата звернення: 20.03.2019).
4. Иванов Н.Н. Информационно-сервисные системы в управлении сложным экономическим объектом: Монография. Донецк: ООО «Юго-Восток, ЛТД», 2005. 252 с.

5. Маргіта Н. О., Криницька М.Ю. Особливості управління логістичними ризиками на вітчизняних підприємствах та підходи до їх оцінки. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Логістика. 2016. № 846. С. 110-119.

6. Пелашенко А.В. Логістичний підхід до формування регіональної політики з метою підвищення ефективності соціально-економічного розвитку в післякризовий період. Наукові праці НДФІ. 2012. № 4 (61). С. 104–106.

7. Портер М. Международная конкуренция. Конкурентные преимущества стран. М.: Международные отношения, 1993. 896 с.

8. Приходченко Т.А. Теорії та концепції регіонального розвитку. Електронний журнал «Ефективна економіка». 2016. №9. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5149>. (дата звернення: 30.04.2019).

9. Прогнімак О.Д. Інклюзивний розвиток України: перешкоди vs перспективи. Економічний вісник Донбасу. 2018. №1 (51). С. 187–197.

REFERENCES:

1. Adzhemoghlu D., Robinson D. (2016) Chomu nacji zanepadajutj? pokhodzhennja vlady, baghatstva ta bidnosti. [Why nations fail: The Origins of Power, Prosperity, and Poverty]. Kyjiv: Nash format. 472 p. (in Ukrainian).

2. Gherasymchuk Z., Kovaljsjka L., Khvyshhun N., Moroz O. (2011) Reghionaljni loghistrychni systemy: teorija ta praktyka: monoghrafija. [Regional logistics systems: theory and practice]. Lucjk: RVV LNTU. 264 p. (in Ukrainian).

3. Kuizheva S.K., Gazheva Z.D., Lyabakh N.N. (2018) Modelirovanie dinamiki razvitiya intellektual'nykh resursov regiona [Modeling the dynamics of the development of intellectual resources of the region]. Avail-

able at: <https://cyberleninka.ru/article/n/modelirovanie-dinamiki-razvitiya-intellektualnyh-resursov-regiona>. (assessed 20 March 2019).

4. Ivanov N.N. (2005) Informatsionno-servisnye sistemy v upravlenii slozhnym ekonomicheskim ob'ektom: Monografiya. [Information and service systems in the management of a complex economic object]. Donetsk: ООО «Yugo-Vostok, Ltd», 252 p. (in Russian).

5. Marghita N.O., Krynycjka M.Ju. (2016) Osoblyvosti upravlinnja loghistrychnymy ryzykamy na vitchyzn-janykh pidprijemstvakh ta pidkhody do jikh ocinky. [Features of the management of logistics risks at domestic enterprises and approaches to their assessment]. *Visnyk Nacionalnogho universytetu «Lvivjsjka politekhnika»*. *Loghistryka*, no. 846, pp. 110-119.

6. Pelashenko A.V. (2012) Loghistrychnyj pidkhid do formuvannja reghionaljnoji polityky z metoju pidvysh-hennja efektyvnosti socialjno-ekonomichnogho rozvytku v pisljakryzovyj period. [Logistic approach to the formation of regional policy in order to increase the effectiveness of socio-economic development in the post-crisis period]. *Naukovi praci NDFI*, no. 4 (61), pp. 104-106.

7. Porter M. (1993) Mezhdunarodnaya konkurentsija. Konkurentnye preimushchestva stran. [Competitive Advantage of Nations] M.: Mezhdunarodnye otnosheniya, 896 p. (in Russian).

8. Prykhodchenko T.A. (2016) Teoriji ta koncepciji reghionaljnoghorozvytku [Theories and concepts of regional development]. *Efektivna ekonomika* (electronic journal). no.9. Available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5149>. (assessed 30 April 2019).

9. Proghnimak O.D. (2018) Inkljuzyvnyj rozvytok Ukrainy: pereshkody vs perspektyvy. [Inclusive development of Ukraine: obstacles vs. prospects]. *Ekonomichnyj visnyk Donbasu*, no. 1 (51), pp. 187-197.

Sokolova Yuliya

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Senior Lecturer at Department of Marketing and Logistics
National University "Zaporizhzhia Polytechnic"

Tikhovska Tetiana

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Senior Lecturer at Department of Marketing and Logistics
National University "Zaporizhzhia Polytechnic"

FORMING INCLUSIVE INSTITUTES FOR THE REGION DEVELOPMENT

The purpose of the article. The problem of inclusive economic growth is one of the most pressing issues. The huge potential of the national economy is spent in vain, due to ineffective economic policies, the lack of effective legislation and development programs, significant corruption-related problems, low productivity, and lack of investment. One of the factors leading to successful growth of the national economy is to providing conditions for the region's development.

Therefore, the aim of the study is to generalize the preconditions and to find opportunities for the formation of inclusive institutions for region development.

Methodology. The main methods that are used for the analytical study can be divided into the following ones: analysis and synthesis (for determining the main directions of formation of inclusive institutions), the Diamond of National Advantage model by M. Porter (for revealing the factors contributing to the formation of inclusive institutions).

Results. The preconditions and possibilities of the formation of inclusive economic institutions are investigated and their role and the importance of inclusive political institutions for regional development are substantiated. The analysis of opportunities and threats of the development of the Zaporizhzhia region are carried out.

The analysis of the opportunities and threats of the development of the Zaporizhzhia region are based on the model by M. Porter. The development of the region is based on natural (land, water) and human resources, the emergence of new industries, the growth of the competence of company managers and effective strategies of companies. At the same time, reducing the population of the region, increasing unemployment, low wages of skilled professionals, ineffective management of enterprises, low interest of the government, all those factors hinder the development of the region.

One of the tools to ensure growth in the region is a modern logistics concept that serves as the foundation for building inclusive economic institutions through its systematic and multidimensional approach. Logistics concept in this case serves as an approach to building inclusive institutions, and as part of inclusive economic institutions, for example – logistical infrastructure, the system of movement of material, informational and other regional flows and as a strategy of using the region as a competition.

Practical implications. Analysis of the region development possibilities based on the Diamond of National Advantage model is a universal method and can be used for any region. Moreover, this model initially assumed the creation of both inclusive economic and political institutions.

Value/originality. In our work, we considered an issue of the Ukrainian regions' development in the context of the concept of inclusive growth. Based on the proposed model, the background to the development of the Zaporizhzhia region was analyzed and possible inclusive institutions were identified, namely renewable industry and waste recycling that correspond to the green logistics concept, incentive programs for entrepreneurship and innovation projects, industrial, social and institutional infrastructure, water transport, digital economy and its infrastructure based on blockchain technology.